

zik idegen pénznemek adásvételével s az alperes felismerhette a felperes tévedését, viszont utóbbit a hiba felfedezésének késedelme körül vétkesség nem terhelte, alperes köteles azon összeget valorizáltan megfizetni, amennyiért felperes az átutaláskor beszerezhetné volna. (P. IV. 6678/24.)

A *fellevés* annyira elhanyagolt fogalma mind sürűbben bukkan fel újabb ítéleteinkben.

Az ügyletkötésre való elhatározás alapjául szolgáló fellevés meghiusulása az ügylet hatálytalanságát vonja maga után. (P. IV. 170/23.) Ha a szerződési nyilatkozat oly fellevés mellett tételt, amely fellevés meghiusult, a nyilatkozat érvényét veszti. (P. IV. 2223/23.) A szolgáltatás megtagadható, ha akkor, amikor teljesíteni kellene, a másik fél vagyoni viszonyai olyan rosszak, hogy a követelés veszélyeztetve van. (P. IV. 3549/24.)

Ha az alapügylet *tiltott ügylet*, az ebből folyólag adott fedezeti váltó alapján jogok nem érvényesíthetők. (P. VII. 5748/23.) Tiltott ügyletre fordított közös kiadást az erre társulók közösen tartoznak viselni. (P. VII. 2283/24.) De már tiltott ügyletből kártérítési követelést érvényesíteni nem lehet, ennélfogva lánckereskedés miatt a felperes által alperesnek adott ettől járó vételárelőleg valorizálását a bíróság megtagadta. (P. VII. 2062/24.) Ugyanilyen álláspontot foglal el a maximális árat meghaladó vételártöbblet tekintetében, amely visszakövetelhető, de nem valorizálható. (P. VII. 4492/24.)

A turpis causának illetően kötelemgengítő hatása ahelyett, hogy az intencionált eredeti állapotot állítaná helyre, lényegében jutalmat ad az egyik szintén büntetni szándékoltnak félnek. Ezért helyesebb a II. tanács álláspontja, amely turpis ügylet esetében is a felperesnek az általa az alkalmi egyesülésbe fordított összeget a kereset indításától kezdve valorizálva ítélte meg. (5624/24.)

Az életviszonyokkal való gyakorlati és józan számolás jellemzi azt az ítéletet is, amely a vasúti alkalmazottaknak a forradalmi időkben juttatott külön díjazást, a jó erkölcsökre ütköző célzata ellenére, miután annak idején szükséges és ésszerű volt, felperes követelésével szemben alperes javára beszámította. (P. IV. 3451/24.)

Dr. Varannai István.

Kényszeregyességi joggyakorlat 1925-ben.* A csődönkívüli kényszeregyesség problémái a gyakorlatban tulajdonképpen csak az 1925. évben bontakoztak ki. Addig az esetek inkább szórványosan jelentkeztek; az 1925. év hozta meg azt a súlyos gazdasági válságot, amelynek nyomán a kényszeregyességi ügyek valószínűleg elárasztották a bíróságokat. Csak a budapesti kir. Itélőtáblához az 1925. évben körülbelül 300 kényszeregyességi ügy érkezett be. Az egész országban mintegy 2000 ügy indult meg. A felvetődött jogi kérdések eldöntése érdemben az őrségi munka-terhelés dacára, semmi kívánni valót nem hagyott fenn. Általában a bíróságok teljes mértékben átértelték és a valóságba átvitték a R. intentióit s annak dacára, hogy a R. szabályai szándékolatlan rugalmasak és tág tért engednek az egyéni inicia-

* Mikor e sorokat írtam, az 1410/1926. M. E. sz. rendelet (az alábbiakban rövidítve: „új R.”); még nem volt közzétéve. Az alábbi összeállítás azonban tülön-túlterjedő részében az új R. hatálya alatt is megtartja jelentőségét. Ezért a lényegesebb pontokon utalok az új R. megfelelő rendelkezéseire, egyebekben azonban a régi R. szakaszait idézem úgy, ahogyan az az illető határozatokban foglaltatik. Ahol tehát nem hivatkozom kifejezetten az új R.-re, ott a régi R. illető §-ai értendők.

vánának és értelmezésnek, mégis sikerült a bíróságoknak nemcsak magával a rendelettel, hanem az egyéb joganyaggal is teljes harmóniában álló judikaturát kifejleszteni. Ez is egyik adalék ahhoz, amit e sorok írója mindig hangoztatott és ami az alábbiakban a részleteknél is ki fog tűnni, hogy a felmerült panaszok okát sem a R.-ben, sem annak alkalmazásában, hanem egyedül és kizárólag a katasztrófális gazdasági helyzetben kell keresni.

Abban a kérdésben, *ki kérhet kényszeregyességet*, nehézséget okozott az az eset, amikor a kereskedő adós elhalt és a hagyatéék még átadva nincs. A R. 1. §-ának 5. bekezdése nyomán a Bp. T. 8. P. 8236/1925/7. sz. a kimondta, hogy mindaddig, míg akár hagyatékátadó végzés vagy örökösödési bizonyítvány, akár az igazolt örökösök közvetlen megállapodása alapján a cégjegyzékbe az elhalt cégbirtokos helyébe a cégbíróság egy vagy több örököst, vagy más személyt újabb cégbirtokosul be nem jegyez, a cég a kényszeregyességi eljárás szempontjából is mint hagyatéékhoz tartozó olyan vagyontömeg tekintendő, melynél a cégbirtokosi rendelkezésekre csak az örökösök összessége jogosult, az elhunyt cégbirtokos által állítólag létrehozott cégvezetőknél tehát a kényszeregyességi eljárás megindítása iránti kérelem előterjesztésére nincs hatáskörük. Ha az örökösök közül valamelyik ismeretlen tartózkodású lenne, csak ennek hitelt érdemlő igazolása esetén tekinthetett volna el az elsőbíróság az ő hozzájárulásától az eljárás megindításához. Ha pedig valamelyik örökös meghalt, kellően igazolt örökösöknek, kiskorú örökös helyett gyámjának kellett volna a hozzájárulást megadni. Ha az örökösöknek az a része, amely a cégre vonatkozó kényszeregyességi eljárást nem kérte, az üzlet vitelében állítólag nem vett részt, ez magában véve nem változtat az örökösök örökösi jogain és kötelezettségein, amelyek természetesen csak a hagyatéék erejéig terjednek. A R. 7. §-a alapján a bíróságok (Szegedi T. P. 1. 391/1925. sz., Bp. T. 8. P. 8236/1925/7. sz.) hivatalból visszautasították a kényszeregyességi kérelmet és ajánlatot, ha azt több különböző adós egységesen terjeszti elő; kivételesen a Bp. T. 8. P. 12.195/1925/16. sz. a. ezt megengedettnek mondotta ki akkor, amikor az eljárást időközben egy társtag belépése folytán közkereseti társasággá alakult be nem jegyzett cég és annak birtokosa együttesen kérte és indokolta ezt az álláspontját a R. 61. §. 3. bek.-el, amelyből kifolyólag az adós cégre és tagjaira az együttes kérelem folytán megindult eljárásnak és az egységnek joghatálya minden vonatkozásban kiterjed s így nem helytálló az a panasz, mintha a R. 49. §-a ellenére a hitelezők nem részesülhének egyenlő elbánásban az egység elfogadása folytán az új R. 6. §. 6. bek. ezt az álláspontot időközben már legalizálta.

Sok bajt okoztak a gyakorlatban a 15.700/1925. I. M. sz. rend.-nek a minimális mennyadra vonatkozó rendelkezései. A szerencsétlen szövegezésű 2. §. értelmezését élére állította a Szegedi T. P. I. 1470/1925/26. sz. végzésében tárgyalt eset, amikor az adós 100%-nak egy év alatt leendő megfizetését ajánlotta fel. A Tábla helyes okfejtéssel a hitelezők leszavaztatásai ilyen esetben is mellőzhetetlennek tartja és csak a 40%-ot meghaladó többletnek egy évnél hosszabb, de két évnél rövidebb időn belül való esedékessége tekintetében enged a bírónak diszkrecionárius jogot. Az esetet egyébként e lapok 1925. évi 224. s k. lapjain már megbeszéltem.

A *garáns nyilatkozatának* alaki kellékei tekintetében a Bp. T. kapcsolatban a R. 4. §. 3. bek.-vel, 8. P. 7216/1925/30. sz. a. elegendőnek találta azt is, hogy a kezés nyilatkozatát a bíró

előtt írta alá s személyazonosságát ügyvédje igazolta.² Kimondta továbbá azt, hogy vajjon a garáns a hitelezőknek kellő biztosítékot nyújt-e, a bíróságnak nem áll módjában ellenőrizni és ily aggály miatt az egység jóváhagyását nem tagadhatja meg (Bp. T. 8. P. 11.567/1925/18. sz.). Ha tehát a hitelező a garánst nem tartja elég jónak, szavazzon az egység ellen.

A korona rohamos elértéktelenedésének folyamata alatt gyakran megtörtént, hogy az eljárás aránylag hosszú tartama az eredeti ajánlatot teljesen illuzóriussá tette. A Bp. T. ilyenkor (pl. 8. P. 981/1925/33. sz. a.) feloldotta a megtámadott végzést, mert az eljárás hosszú tartama alatt a korona romlása folytán az eredeti 60%-os ajánlatnak 500%-ra felemelése az aranyértéknek csak 17—18%-ával egyenlő, afelől pedig, hogy ez elfogadassék-e, a hitelezőket meg kell hallgatni és az ajánlatot szavazás alá kell bocsátani.

A 15.700/1925. I. M. sz. rendelet időbeli hatálya tekintetében érdekes fejtegetéseket találunk a Bp. T. 8. P. 5486/1925/6. sz. határozatában, ahol a bíró az eredetileg említett rendelet kihirdetése előtt megindított eljárás során beadott kérelem felől késedelmesen csak a rendelet életbelépte után intézkedett. Az adós 15%-os egységet ajánlott, amelyet, mint az említett rendeletnek meg nem felelőt, az elsőbíróság visszautasított. A Bp. T. utalással a R. 69. §-ára, amely szerint a bíróság soronkívül jár el és azon az alapon, hogy a pótrendeletnek visszaható ereje nincs, a felfolyamodásnak helyt adott és utasította az elsőbíróságot, hogy az ajánlatot az alaprendelet alapján bírálja el.

Az elsőbíróságok megkísérelték, hogy a *vagyonfelügyelő működési körét* az eljárás befejezése utáni időre fenntartsák és ezzel az adóst továbbra is ellenőrzés alatt tartásák. A Bp. T. több határozatában kimondta, hogy a vagyonfelügyelő jogköre a dolog természeté szerint csak addig maradhat fenn, amíg a hitelezők megkívánt többsége által elfogadott egység jóváhagyása tárgyában hozott bírói határozat jogerőre nem emelkedik. Ezzel az időponttal az adós visszanyeri vagyona felett a szabad rendelkezési képességét s az tovább semmiféle irányban nem korlátozható. A vagyonfelügyelő további működése csak akkor tartható fenn, ha az adós erre magát az egységi ajánlatában kötelezte (8. P. 10.924/1925/17. sz.). A *vagyonfelügyelő díjazása* tekintetében az immár állandóvá vált bírói gyakorlat — teljes összhangban a pótrendelet 4. §-ával — azt az összeget veszi alapul, amely a quota-hitelezők kielégítésére az egység értelmében fordítandó lesz és a vagyonfelügyelő díját ez összeg egy mérsékelt százalékában, rendszerint 5%-ban állapítja meg (V. ö. pl. Bp. T. 8. P. 11.537/1925/48, 13.198/1925. stb. sz.). Ezzel meg van cáfolva az a panasz, hogy a vagyonfelügyelői díjak megállapítása túl magas összegben történik. Hiszen az új rendelet is koncendálja az aktívum 4%-át. A vagyonfelügyelő tevékenysége nem szorosan vett ügyvédi munkakör; ha azonban a bíróság ügyvédet rendel ki, nem hagyhatja figyelmen kívül, hogy e tisztet magasabb képzettséggel és értelmességgel bíró egyén látta el (Pécsi T. P. IV. 174/1925. sz.). Részfizetési kedvezmény a vagyonfelügyelő díja tekintetében az adóst meg nem illeti (Bp. T. 8. P. 6751/1925/27. sz.). Kivételesen aránylag magas vagyonfelügyelői és szakértői díjak részletekben való fizetése rendeltetett el, mert az adós éppen vagyonának immobil volta miatt került fizetési zavarokba és az egy összegben való fizetés ismét megrendíthetné anyagi helyzetét (Bp. T. 8. P. 8155/1925/96. sz.). A R. 24. §-a értelmében az eljárás

² V. ö. most az új R. 3. §. 4. bek.

során is bármikor megállapítható vagyongfelügyelői díjak a 31. §. 1. pont alá eső oly eljárású költségek, melyek kielégítése csak úgy, mint csőd esetén a Cst. 47. §-a szerinti főmégkölttségek, melyek az 53. §. szerint a jelzálogos hitelezők kielégítését is megelőzik s így ez eljárás szerint is megelőzik a hitelezők kielégítését (Bp. T. 8. P. 8273/1925/34. sz.). A Ppé. 51. §. csak marasztaló-ítélet és meghagyás alapján enged biztosítási végrehajtást; ez tehát nem ad jogot a vagyongfelügyelői díjakat megszabó végzés alapján a biztosítási végrehajtás elrendelésére. Ettől eltérő rendelkezést a R. sem tartalmaz, ennek 62. §. 2. bek. csak a bejelentett és az adós által kifogásolt követelések biztosításáról szól, ezek közé pedig a R. 24. §-a szerinti járandóságok nem esnek (Bp. T. 8. P. 8499/1925/46. sz.).¹ A vagyongfelügyelő munkadíja és költségei kétségtelenül az egyességi eljárás költségeinek és így a R. 31. §. 1. pontjának tekintete alá esnek, de a 22. §. 1. bekezdéséhez képest csak annyiban, amennyiben már lejártak, ez az időpont pedig jogerős megállapításuk előtt be nem következnek. Nyilván beléütközik tehát a R. 22. §. rendelkezéseibe a vagyongfelügyelőnek az az eljárása, amellyel az általa teljesített üzletvezetés során kezeihez befolyt összegből az elsőbíró-ságilag jogerősen még meg nem állapított munkadíjat meghaladó összeget magánál tartotta és sem bírói letétbe nem helyezte, sem a bíróságnak ki nem szolgáltatva (Bp. T. 8. P. 11537/1925/48. sz.). A vagyongfelügyelő díjának előlegezése a felfolyamodás stádiumában is pótolható és a pótlás a mulasztás következményeit — tekintettel a Pp. 554. §-ára — elhárítja (Bp. T. 8. P. 6955/1925/24. sz.). A vagyongfelügyelői díj tárgyában használt felfolyamodás határideje egyébként nem az egyességet jóváhagyó határozatnak a hivatalos lapban való közzésétől, hanem a Pp. 552. §-ához képest a határozat kézbesítésétől számít (Bp. T. 8. P. 9653/1925/35. sz.).

A bejelentést elvben ugyan a törvényszékhez és nem a vagyongfelügyelőhöz kell benyújtani, azonban a Bp. T. 8. P. 8697/1925/14. sz. a. e hiányt orvosoltnak találta azzal, hogy a vagyongfelügyelő a követelést jelentésében figyelembe vette és így a tárgyaláson már írásban a bíróság rendelkezésére állt. Vajjon ez a döntés nem megy-e kissé túl messze a liberalizmusában, afelől vitatkozni lehet.

Vita támadt abban a kérdésben, vajjon az a hitelező, aki előnyös kielégítésre tart igényt, kérhet-e végrehajtást a R. 62. §-a alapján abban az esetben, ha külön kielégítési jogáról le nem mond. A R. 28. §. 4. bek. kimondja, hogy az a hitelező, aki előnyös kielégítésre tart igényt, a bejelentésben ezt és igényének jogalapját közölni köteles s a 62. §-ra való utalással nézetem szerint azt fejezi ki, hogy ha ezt elmulasztja, a táblás kimutatáson alapuló végrehajtás az ő követelése javára is csak a quota erejéig rendelhető el. Ezzel szemben a Bp. T. 8. P. 6574/1925/196. sz. a. arra az álláspontra helyezkedik, hogy mivel az előnyösen kielégítendő követeléseket az egyességi eljárás nem érinti, az egyesség joghatálya sem terjed ki ezekre és emélfogva az egyesség bírói jóváhagyásának sincs meg az a következménye, amit a R. 62. §-a a bejelentett rendes követelésekre nézve megállapít, hogy tehát az ily követelés hányada erejéig sincs végrehajtásnak ily alapon helye. A kommentáromban (71. lap) is képviselt e nézetemmel szemben ezt az álláspontot kénytelen vagyok túlzásnak tekinteni: a különjogos hitelező az egyességi hányad erejéig nem lehet rosszabb helyzetben, mint a chirografarius hitelező. — A Bp. T. 8. P. 11929/1925/43. sz.

¹ V. ö. azonban most új R. 48. §. 4. bek.

határozat esetében a kielégítési végrehajtást kért hitelezők az eljárás során értékpapírok iránt jelentettek be igényt, annak jogalapjául a R. 28. §. 4. bek. értelmében letéti szerződést jelölték meg s az értékpapírok természetben való kiadását kérték. A Tábla kijelentette, hogy ezt a lényegében visszakövetelési igényt nem kell a R. 32. §-a értelmében pénzürtékre átszámítani s a pénzbeli értéket csak a szavazat esetleges számbavétele szempontjából kell a táblás kimutatásban feltüntetni, mert az ellenkező felfogás alkalmat adna a hitelezőnek spekulálásra: pénzbeli értéket követelne a papírok árfolyamának le szállása esetén s természetben igényelné a papírokat, ha árfolyamuk emelkednék. Ebből folyólag az eljárás befejezése után a táblás kimutató alapján az ily hitelezőnek a pénzürték erejéig végrehajtáshoz sincs joga, hanem — ami az id. határozatból már nem tűnik ki — a tulajdoni igényt nyilván a törvényes útján kell érvényesíteni.

Az *eskü* kérdésében fontos döntés a Bp. T. S. P. 8153/1925/92. sz. határozata: minthogy a Cst. 246. §-a értelmében a részvénytársaságoknál az igazgatóság tagjai felelősek az id. t. 244. §-ában foglalt határozatok megtartásáért, tehát azért, hogy az ott meghatározott vagyontalansági eskü letétessék, a joghasonlatosság (analógia juris) alapján a R. 40. §-ában előírt esküt is az eljárás megindítását kérelmező igazgatóság valamennyi tagjának kell letenni. E felfogással némileg ellentétes a Bp. T. S. P. 740/1925. sz. döntése, amely abban a körülményben, hogy az adós közkereseti társaság tagja, csak 38 napja tag és az üzletvitelben személyesen részt nem vesz, csupán „fontos ok”-ot lát arra nézve, hogy a bíróság őt az eskü alól felmentse, de az eskü letételének megtagadását a R. 56. §. 1. bek. 4. pontja alá eső megszüntetési okul nem fogadja el.

A *szavazati jog* kérdésében a R. 18. §. 5. bek. és 42. §. 1. bek. egybevetéséből a Bp. T. S. P. 8107/1925/47. sz. határozata azt a következtelést vonja, hogy a bizományi árukra vonatkozó és az adós által vitássá tett visszakövetelési jog a visszakövetelőnek nem ad szavazati jogot. Ugyancsak nincs szavazati joga a külön kielégítési joggal biztosított hitelezőnek azon összeg erejéig, amelyet a külön kielégítés tárgya fedez. Ez szükségesé teszi annak az eljárás során való megállapítását, vajjon a külön kielégítési jog tárgyának értéke nem-e kisebb, mint a követelés. Helyesen mondotta ki a Bp. T. S. P. 562/1925. sz. a., hogy ha a zálogjogi bekebelezés a hitelező követelésére biztosítékot egyáltalán nem nyújt, azt a szavazati jog szempontjából teljes összegében kell számbavenni.

A közelrokonoknak a R. 45. §-ában a szavazásból való kizárása a budapesti Táblát arra a merész, de érdemben nem kifogásolható analógiára vezette (8. P. 8153/1925/92. sz.), hogy annak alapján a részvénytársaság igazgatósági tagjának szavazatát sem lehet számbavenni, mint a KT. 182., 186. és 189. §§-ai kétségtelenné teszik, hogy a részvénytársaságot külső vonatkozásaiban személyesítő igazgatóság tagjai az adós részvénytársaság irányában legalább is oly mértékű érdekeltégi viszonyban állanak, mint a R. 45. §-ában felsorolt személyek és velük szemben az ajánlat melletti szavazásuk esetén ugyanazok az indokolt aggályok érvényesíthetők, amelyeknek folyamánya volt, hogy a R. 45. §-ában említett személyeknek csupán az ajánlat ellen beadott szavazataira adatott meg a számbavétel lehetősége. Az új R. most már ez irányban kifejezett rendelkezést tartalmaz (72. §. 2. bek.).

Dr. Meszlény Artur.

(Folytatjuk.)